

Pandèmia

Discriminació, xenofòbia i violència: la cara oculta del covid-19

Diversos estudis apunten que la por i la frustració generades per la pandèmia s'han traduït en un augment de l'agressivitat

David Bueno

La vida social és complexa i per conviure de manera raonablement harmònica amb els nostres conciudadans ens cal utilitzar sovint certes dosis de tolerància. La tolerància és la disposició que tenim per aguantar i respectar les conviccions i les accions de les altres persones, malgrat que pots ser les desaprovem. Es pot aplicar a molts nivells, des dels més locals, com per exemple amb els veïns que considerem "de tota la vida", fins a l'escala més globalitzada, amb persones d'altres cultures o que viuen en altres indrets del món.

Segons indiquen diversos estudis, una de les conseqüències col·laterals de la pandèmia de covid-19 és una disminució de la tolerància. Això ha comportat un augment generalitzat de comportaments agressius, entre els quals hi ha els relacionats amb conductes discriminatòries, xenòfobes i violentes. L'explicació, que en cap cas s'ha d'entendre com una justificació, es pot trobar en les respostes conductuals que podem tenir davant de situacions que percebem com una amenaça o que ens generen frustració. La possibilitat d'emmalaltir és, lògicament, una amenaça. I les restriccions que s'han imposat per evitar contagis també generen frustració.

Agressions i discriminació

El primer treball científic que alertava sobre aquest fenomen es va publicar a mitjans del mes d'abril a la revista *The Lancet*, i estava signat per l'investigador Delan Devakumar i els seus col·laboradors, tant de l'Institute for Global Health de Londres com de la Universitat de Newcastle, a Anglaterra. L'estudi es va basar en les dades recollides durant les primeres setmanes de pandèmia. Més concretament, la recerca va analitzar les agressions verbals i físiques i les situacions de discriminació que estaven patint ciutadans xinesos a tot el món, així com altres comportaments xenòfobs que afectaven persones migrants o que tenien una fesomia diferent de la més habitual al lloc on vivien. Els investigadors també van tenir en compte les situacions similars que estaven patint les persones que havien resultat afectades de coronavirus i, fins i tot, alguns membres del personal sanitari que les atenia.

Manifestació antirracista, amb motiu del quart aniversari de la mort d'Adama Traoré a mans de la policia francesa, a Persan, al nord de París. KIRAN RIDLEY / GETTY

Aquests resultats van fer que l'Organització Mundial de la Salut engegés a correuita diverses campanyes informatives per explicar, per exemple, que les persones malaltes de coronavirus no eren culpables d'haver emmalaltit, que l'origen geogràfic no tenia cap efecte en la capacitat de tenir o de transmetre el SARS-CoV-2 i que tenir o haver passat la malaltia no implicava cap demerit per a les persones afectades.

Posteriorment, altres treballs han analitzat l'increment molt important de casos de violència intrafamiliar que s'han produït a conseqüència de la pandèmia, tant amb la parella com amb els fills. És el cas de l'estudi publicat fa poc més d'una setmana a la revista *The New England Journal of Medicine*, signat per la científica Megan Evans i els seus col·laboradors, de diversos centres mèdics i instituts de recerca sobre violència intrafamiliar tant dels Estats Units com d'Israel.

Por i frustració

L'explicació que proposen aquests treballs es basa en dos aspectes concrets: la por i la frustració. La por és una resposta emocional d'arrel impulsiva que es genera en una situació que percebem com una amenaça. Indueix a comportaments d'autoprotecció amb l'objectiu d'evitar les conseqüències negatives d'aquesta possible amenaça. Això fa que quan tenim por tinguem la tendència a amagar-nos i, si és possible, a fugir. Ara bé, les amenaces també poden comportar altres respostes emocionals, com la ira, que també és impulsiva. Es defineix com una irritació violenta contra algú o contra alguna cosa, i pot induir a comportaments agressius. Pel que fa a la frustració, s'ha vist que pot conduir amb facilitat cap a la ira, i amb les mateixes conseqüències.

Des de la perspectiva biològica, aquesta agressivitat és d'indole defensiva, en el sentit que el seu objectiu és allunyar de nosaltres la possible amenaça o el motiu de frustració, també per autoprotecció. Ara bé, què passa quan l'amenaça o l'origen de la frustració és eteri, en el sentit que no hi podem fer front directament? En aquestes situacions es pot produir una transferència de l'agressivitat cap a altres elements de l'entorn més pròxim.

Dit d'una altra manera, si no podem *barallar-nos* físicament amb els virus perquè no els veiem ni sabem on són a cada instant, podem tenir la tendència a transferir aquesta agressivitat cap a altres persones o elements de l'entorn i descarregar així la nostra ira i frustració. És el mateix que passa quan, per exemple, hem tingut un mal dia a la feina i quan en sortim anem tocant el clàxon del vehicle a tort i a dret cada vegada que un altre conductor no fa el que nosaltres voldríem que fes. O discutim per nimietats amb la parella i esbronquem els fills perquè fan el que han de fer, ser infants enjogassats que busquen la nostra companyia.

Tot això, al seu torn, comporta la disminució de tolerància esmentada al principi. Aquesta disminució acostuma a fer-se més evident en relació amb les persones que considerem *diferents* de nosaltres, o que en el nostre imaginari —o també per les informacions esbiaixades que rebem— considerem responsables de la situació de por, d'ira o de frustració que patim. —

David Bueno és director de la Càtedra de Neuroeducació UB-EDU1rst